

FACULTATEA DE DREPT
UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA

FACULTY OF LAW
WEST UNIVERSITY OF TIMIȘOARA

CENTRUL EUROPEAN DE STUDII
ȘI CERCETĂRI JURIDICE

THE EUROPEAN CENTER
FOR LEGAL STUDIES AND RESEARCH

STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE EUROPENE

EUROPEAN LEGAL STUDIES AND RESEARCH

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ A DOCTORANZILOR ÎN DREPT

INTERNATIONAL CONFERENCE OF PhD STUDENTS IN LAW

Timișoara, 2017

**FACULTATEA DE DREPT
UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA**

**FACULTY OF LAW
WEST UNIVERSITY OF TIMIȘOARA**

**CENTRUL EUROPEAN DE STUDII
ȘI CERCETĂRI JURIDICE**

**THE EUROPEAN CENTER
FOR LEGAL STUDIES AND RESEARCH**

STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE EUROPENE

EUROPEAN LEGAL STUDIES AND RESEARCH

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ A DOCTORANZILOR ÎN DREPT

INTERNATIONAL CONFERENCE OF PhD STUDENTS IN LAW

Timișoara, 2017

**Universul Juridic
București**

PERSPECTIVE DIN DREPTUL COMPARAT PRIVITOARE LA TEORIA EFICIENȚEI CONTRACTUALE

drd. **Vlad Vasile Bărbat**

Universitatea de Vest

Facultatea de Drept

conducător științific de doctorat: prof. univ. dr. **Radu I. Motica**

Abstract

This paper reflects the result of a long and careful research of the national and international doctrines on the Theory of Contract Efficiency. In developing this scientific article we propose a critical analysis of the institution mainly within the civil law. We therefore lay emphasis on the importance of legal and trade relations and on their impact on determining and modeling the legal will of the participants in the Romanian contract life.

We also aim to contribute through this paper to a full understanding of the term concerned and we intend de lege ferenda that the Theory of Efficiency be used more often in order to better preserve the contractual equilibrium.

Keywords: *breach of contract, contract theory, European Contract Law, contract equilibrium, Draft Common Frame of Reference*

Rezumat

Această lucrare reprezintă rezultatul unei cercetări îndelungate și aprofundate în domeniul doctrinelor naționale și internaționale referitoare la teoria eficienței contractuale. Propunem o analiză critică a acestei instituții în special în sfera dreptului civil. De aceea dorim să punem în evidență importanța relațiilor comerciale și juridice și impactul acestora asupra determinării și modelării voinței juridice a participanților la viața contractuală din România.

Cuvinte-cheie: *neexecutarea contractului, teoria contractului, drept european al contractelor, echilibru contractual, Draft Common Frame of Reference*

1. Introducere

Punctul de căpătâi a lucrării se concentrează în jurul identificării condițiilor juridice care privesc noțiunea de adaptare contractuală preluate din diversele sisteme de drept europene și internaționale. Debutul prezentului articol este marcat de notă de învățătură din opera marelui profesor Alexandresco care definea poate cel mai bine metehnele juridice, ale românilor: „*Cu grăbirea și nechibzuirea cu care ne-a adus toate instituțiile străine la noi în țară fără nicio modificare sau potrivire a lor față cu nevoile, gradul de cultură și aspirațiile poporului nostru... așa s-au adus și legile străinilor și s-au dat în ascultarea poporului*”¹.

Una dintre cele mai importante evoluții juridice ale timpului nostru a fost apariția treptată a unui sistem de drept privat european. Acest amplu proces a fost condus, inițial, de regulamentele și directivele emise de organismele competente ale Uniunii Europene și de deciziile Curții Europene de Justiție. Cadrul nostru general, „devorator” de spirit juridic, a fost mult timp neatins de aceste evoluții; încă predominant modelată de sistemele naționale de drept privat.

¹ G.I. Alexandresco, *Studii asupra obiceiurilor juridice ale Poporului Român și Teoria Viitorului Cod Civil*, Ed. „Șansa”, București, 1896.

Relativ recent, s-au făcut eforturi considerabile pentru a depăși această discrepantă oarecum anacronică în sensul în care o nouă cultură juridică europeană poate apărea într-o manieră organică, numai printr-o interacțiune dintre mai multe, până atunci în mare parte separate discipline precum: dreptul comunitar european și doctrina modernă de drept privat.

În ceea ce privește subiectul lucrării de față și cel pe care noi îl considerăm chintesenta dreptului contractual european face referire nu numai la teoria eficacității contractului pe care urmează să o prezentăm, cât și chestiunile care privesc adaptarea contractului. În acest sens, observăm că, începând cu în anul 1990, profesorul Helmut Coing a solicitat necesitatea instituirii unei „europenizări juridice a dreptului”², și mai ales în domeniul vizat de dreptul contractelor. Pe mai departe, autorul ne atrage atenția asupra primatului dreptului privat al Statelor Unite ca model juridic.

În sfârșit, dreptul european al contractelor ca și punct de plecare al acestui articol și implicit al acestei lucrări este caracterizat mai ales printr-o tendință contractualistă de *laissez faire* mai ales cu privire la „revigorarea” raporturilor contractuale.

Astfel, părțile inițiale sunt nevoite să renunțe la rigorismul contractual tipic și să se asigure că manifestarea lor de voință inițială în prag de supraviețuire să predomine. Totuși, precum argumentează unii doctrinari ai contractelor: „*contractualismul este salvat prin eliminarea ideii de voluntarism pur, mecanic interpretat. Este aici o forma ocolită de întronizare a consensualismului în termenii pe care i-a gândit indirect și Ulpian, scopul final, buna înțelegere primează chiar față de evidența realității adică puterea pura ... Dreptul european nu se naște din ordine nefiind o simplă pantomimă a sistemelor naționale ale statelor ce compun Uniunea Europeană... Dreptul european trebuie să rămână non-convenționalist de bun simț sau precum este numit în Anglia sistemul de common law*”³.

Ca atare, cheia de boltă a lucrării de față se va axa pe noțiunile de reconfigurare și reinițializare a manifestării de voință a părților, încercând de asemenea ca, prin prezentarea comparativă a diverselor tehnici reglementate în sistemele de drept european și internațional, să găsim soluții concrete în a completa deficitul procedural existent în dreptul românesc ce vizează dreptul civil, mai ales pe palierul limitării părților la a alege doar anumite remedii contractuale într-un cadru de cele mai multe ori ultrainstituționalizat

2. Înspre eficiența contractului

Vom începe periplul argumentativ prin a expune principalul pilon al continuării raporturilor contractuale. Teoria expune cu precădere faptul că părțile au facultatea de a alege cel mai potrivit remediu pentru îndreptarea prestației lor. Ca atare, de cele mai multe ori sunt nevoite să recurgă la efectivitate, la asigurarea unei continuări ai relației lor contractuale anterior stabilite. Principiu garantat inclusiv de Convenția Europeană privind Drepturile Omului⁴ care asigură inclusiv rezolvarea acuzațiilor de încălcare a Convenției la nivel intern, precum și dreptul la un remediu efectiv care joacă un rol crucial în aplicarea practică a principiului subsidiarității⁵.

² H. Coing, *Europaeisches Privatrecht, Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Romanistische Abteilung*. Volume 108, Issue 1, Pages 548-554, ISSN (Online) 2304-4934, ISSN (Print) 0323-4096 Volum consultat online pe: <https://www.degruyter.com/view/j/zrgra.1991.108.issue-1/zrgra.1991.108.1.548/zrgra.1991.108.1.548.xml>.

³ V. Ciucă, *Euronomosofia, în căutarea substanței ontologice și a paligenezei dreptului european*, Vol II, Ed. Fundației Axis, Iași, 2016, p. 391.

⁴ Art. 13 din Convenția europeană privind drepturile omului stabilește dreptul la un remediu efectiv, afirmând că „orice persoană ale cărei drepturi și libertăți, așa cum sunt ele exprimate în această Convenție, sunt încălcate, trebuie să beneficieze de un remediu efectiv în fața unei autorități naționale, chiar dacă încălcarea a fost comisă de persoane acționând în cadrul oficial”. Aceasta este una dintre prevederile de bază care subliniază sistemul de protecție a drepturilor omului imaginat de Convenție, împreună cu cerințele exprimate în Art. 1, privind obligația de a respecta drepturile omului, și în Art. 46, privind executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

⁵ Art. 13 din Convenție, care exprimă dreptul la un remediu efectiv, impune statelor părți următoarea obligație: „*Toate persoanele ale căror drepturi și libertăți, după cum sunt ele exprimate în această Convenție, sunt încălcate, trebuie să beneficieze*

Privitor la eficiența contractului în doctrină s-a precizat, punct de vedere cu care suntem de acord cum că „*Buna-credință* este bunul simț comun, normalitatea naturii umane; acest concept nu trebuie definit, ci doar recunoscut și aplicat în cadrul prezumției de bună-credință. În faza executării contractului, buna-credință permite adaptarea sau revizuirea judiciară a contractului, prin echilibrarea prestațiilor, fie prin înlăturarea leziunii, care este un dezechilibru contractual original, fie prin înlăturarea impreviziunii, care este un dezechilibru contractual survenit, fie prin înlăturarea erorii-viciu de consimțământ”⁶. Practic, eficacitatea remedii ales este interdependentă de relațiile create pe mai departe de părțile contractante dar și de mediul politic în care activează. Opiniile unor profesori de drept sunt relevante în acest sens, conturând mentalitatea sistemului de drept european dar și de *common law* privitor la acest aspect.

2.1. Echitatea și securitatea contractului

În dreptul comunitar, securitatea contractuală poate fi definită ca o expresie particulară aplicată contractului din principiul securității juridice ca principiu general al dreptului comunitar consacrat de Art. 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană și aplicat în ordinea juridică comunitară de CJCE, „deoarece ele sunt în vigoare în toate sistemele de drept”.

În anteproiectul reformei dreptului obligațiilor se prevăd expres următoarele „Contractul legal încheiat are forță obligatorie între părți. În executarea obligațiilor, fiecare parte este ținută să respecte obligațiile induse din principiul loialității contractuale”.

În consecință, forța obligatorie impune părților să execute nu numai obligațiile exprese, dar și obligațiile implicite, care rezultă din contract. În acest sens, principiile dreptului european al contractelor, art. 6-102, consacră o formulare inspirată din dreptul englez (*common law*), potrivit căreia „obligațiile implicite” sunt considerate „complementare la contract dacă sunt necesare pentru a da contractului o eficacitate economică sau ele sunt atât de evidente, încât se înțelege de la sine”.

În Noul Cod Civil, art. 1272, care se referă la întinderea obligației, acesta precizează următoarele: „Contractul valabil încheiat obligă nu numai la ceea ce este expres stipulat, dar și la toate urmările pe care legea, obiceiul sau *echitatea* dă obligației, după natura sa” (*s.n.*). Alin. (2) al acestui articol completează dispoziția legală cu mențiunea următoare „clauzele obișnuite într-un contract se subînțeleg, deși nu sunt stipulate în mod expres”.

Suntem de părere că este, neîndoielnic faptul că reglementarea are în vedere „obligațiile implicite”, iar termenul „echitate” provine de la termenul „*equity*” din *common law*. Ca și un corolar al celor menționate facem trimitere de asemenea și la principiul securității contractului. Acest principiu trebuie coroborat intens cu un Principiul Loialității din Dreptul European, acesta precizând că principiul efectivității și cel al loialității există doar în strânsă legătură cu aplicarea lor expresă de celelalte principii ale dreptului comunitar.

Eficiența contractuală este pomenită cu deosebită meticulozitate mai ales în dreptul civil german ridicat la rang de principiu în cauză, un exemplu edificator ar fi explicat mult mai bine în art. 323 din Codul Civil, dispoziție care ar „sări în ajutorul” părților în sensul în care produce un efect benefic pentru ambele (atât creditor, cât și debitor) eliminând dreptul la prestație și a plății de daune-interese⁷.

de un remediu efectiv în fața unei autorități naționale, indiferent dacă încălcarea a fost comisă de persoane acționând în calitate oficială.” Conform cu jurisprudența Curții, această prevedere are o „strânsă afinitate” cu Art. 35, parag. 1, din Convenție, prin care Curtea se va ocupa de problema respectivă numai după ce toate remediile interne au fost epuizate, în măsura în care „regula respectivă se bazează pe presupunerea, reflectată în Art. 13 din Convenție, [...] că există un remediu efectiv disponibil în sistemul intern pentru presupusa încălcare”, pentru mai multe detalii, a se vedea Ghidul bunelor practici pentru Remediile interne elaborat de Comisia Europeană și adoptat de Consiliul de Miniștri în data de 18 septembrie 2013.

⁶ A se vedea pentru detalii G. Piperea, Terorism contractual, articol publicat pe www.juridice.ro

⁷ Art. 326 BGB explicat de profesorul R. Zimmermann in *The New German Law of Obligations: Historical and Comparative Perspectives*, Oxford University Press, 2005, p. 9, acesta dezvoltă cu măiestrie subiectul discutat: „This provision refers to the situation where the debtor becomes free under § 275, either because his duty to perform falls away as a result of the fact that performance is impossible (§ 275 I BGB), or because he avails himself of his right to refuse performance under § 275 II, III BGB.